

Inhoud

Finland

- ▶ Ga eilandhoppen in de Åland-archipel
- ▶ Beleef de Finse steden tijdens een stedentrip naar Helsinki, Tampere of Oulu
- ▶ Maak kennis met de Samen in Inari
- ▶ Ga op berensafari langs de Russische grens
- ▶ Loop de lange of korte Karhunkierros in nationaal park Oulanka
- ▶ Ervaar het noorderlicht in Luosto

- 7 Kaarten en plattegronden
- 9 Woord vooraf
- 1 11 Finland: een kennismaking**
 - 12 Ligging
 - 13 Bestuur
 - 13 Economie
 - 17 Bevolking
 - 22 Sport
 - 23 Literatuur
 - 25 Beeldende kunst
 - 27 Muziek
 - 29 Architectuur
 - 31 Werelderfgoed
- 2 35 Geschiedenis**
 - 36 Prehistorie
 - 38 Vikingtijd
 - 38 Late middeleeuwen
 - 41 Vasatijd
 - 42 Zwedens Gouden Eeuw
 - 44 Strijd tegen Rusland
 - 49 Zelfstandigheid
 - 50 Drie oorlogen
 - 52 Na de oorlogen
- 3 57 Natuur**
 - 58 Geologie
 - 60 Klimaat
 - 61 Flora en fauna
 - 67 Nationale parken
- 4 71 Åland**
 - 72 Fasta Åland en de archipel
 - 83 De zuidoostelijkste scheren
 - 85 Tips en adressen
- 5 89 Het hart van Zweeds Finland**
 - 90 Åbo/Turku
 - 96 Nådendal/Naantali
 - 98 Scherenkust van Egentliga Finland
 - 101 Ten zuiden van Turku
 - 103 Ten noorden van Turku
 - 109 Tips en adressen
- 6 113 Zuid-Finland**
 - 114 Tammisaari/Ekenäs en omgeving
 - 116 Hanko/Hangö
 - 118 Porvoo/Borgå en omgeving
 - 119 Loviisa/Lovisa en omgeving
 - 120 Kotka en omgeving
 - 123 Hamina/Fredrikshamn en omgeving
 - 124 Lappeenranta/Villmanstrand en omgeving
 - 126 Lahti/Lahtis en omgeving
 - 127 Hämeenlinna/Tavastehus en omgeving
 - 129 Tips en adressen

Woord vooraf

Finland staat bekend als 'het land van de duizend meren', maar het heeft meer te bieden dan alleen water. Het land heeft niet alleen een heel diverse natuur, maar ook veel cultuur. Die natuur varieert van de scherenkust in het zuiden met tienduizenden eilanden, via de bossen en meren van Midden-Finland tot de uitgestrekte en vrijwel ongerepte vlaktes en bergen van Fins Lapland. En de cultuur? Wereldberoemd zijn de muziek van Jean Sibelius, de architectuur van Alvar Aalto en het design van Marimekko.

De geschiedenis van het land wijkt nogal af van de rest van Europa. Eeuwenlang maakte het deel uit van Zweden en was het een pion in het machtsspel tussen dat land en grote buur Rusland. In het begin van de 19de eeuw werd heel Finland Russisch. Daar kwam na de Russische Revolutie weliswaar een einde aan, maar helemaal ontspannen was de situatie nooit en in de Tweede Wereldoorlog laaide de strijd weer op. Nu is Finland een volwaardig lid van de NAVO en de Europese Unie, en kun je er met euro's betalen.

Wanneer je ook gaat, het land heeft altijd wat extra's te bieden. 's Zomers kun je eindeloos zwerven door een groen, meestal warm land waar water nooit ver weg is. 's Winters biedt vooral het noorden je een witte wonderwereld, met de groene pracht van het noorderlicht boven de zwaar met sneeuw beladen bomen. Reizen door Finland is een waar genoegen. Goede, maar soms onverharde wegen leiden tot in de verste uithoeken van het land en de fraaiste natuurgebieden zijn omgevormd tot goed toegankelijke nationale parken. Ook al ligt Finland in de noordoostelijke hoek van Europa, het is goed bereikbaar. Dagelijks vertrekken vliegtuigen naar Helsinki en 's winters gaan er charters en bijzondere reizen naar de wintersportplaatsen in Lapland. Geen land voor het massatoerisme, wel voor fijnproevers.

Ger Meesters

Åland

De archipel Åland (Fins: Ahvenanmaa) neemt een aparte plaats in. Dat is historisch zo gegroeid. De eilanden liggen dichterbij Zweden dan bij Finland en er wordt uitsluitend Zweeds gesproken. Bovendien hebben de eilanden een grote mate van zelfbestuur. Om die reden zijn de cruise ferry's tussen Zweden, Åland en Finland zo interessant: door de taxfreeverkopen zijn ze zeer geliefd bij zowel Zweden als Finnen. Ook de buitenlandse toerist doet er zijn voordeel mee, want de overtochten met deze luxe schepen zijn goedkoop.

De eilanden zijn vrij vlak, dunbevolkt en rijk aan natuur- en cultuurhistorische monumenten. In veel opzichten lijken ze op de Zweedse scherenkust langs de Oostzee en Botnische Golf, maar ze wijken met hun granieten basis duidelijk af van Öland en Gotland, die bestaan uit kalkplateaus. De archipel bestaat uit zo'n 27.000 eilandjes, waarvan er 6757 groter dan 0,25 ha zijn en slechts 60 bewoond. Er wonen bijna 28.000 mensen op die 60 eilanden, waarvan ruim 11.000 in Mariehamn, de hoofdstad en belangrijkste haven van de archipel. De eilanden werden al in de prehistorie bewoond, waarvan op verschillende plekken nog bewijzen zijn te vinden in de vorm van grafvelden uit de steentijd, bronstijd en ijzertijd.

< De kerk van Finström dateert van het einde van de 13de eeuw en is gewijd aan de aartsengel Michaël.

De haven van Mariehamn met de *Pommern*.

Sinds mensenheugenis wordt er al Zweeds gesproken op de eilanden en tot 1809 waren de Åland-eilanden een vrij zelfstandig onderdeel van het koninkrijk Zweden. In dat jaar moest Zweden Finland, inclusief Åland, echter afstaan aan Rusland. Zo werd Åland dus een deel van het grootvorstendom Finland binnen het Russische Rijk.

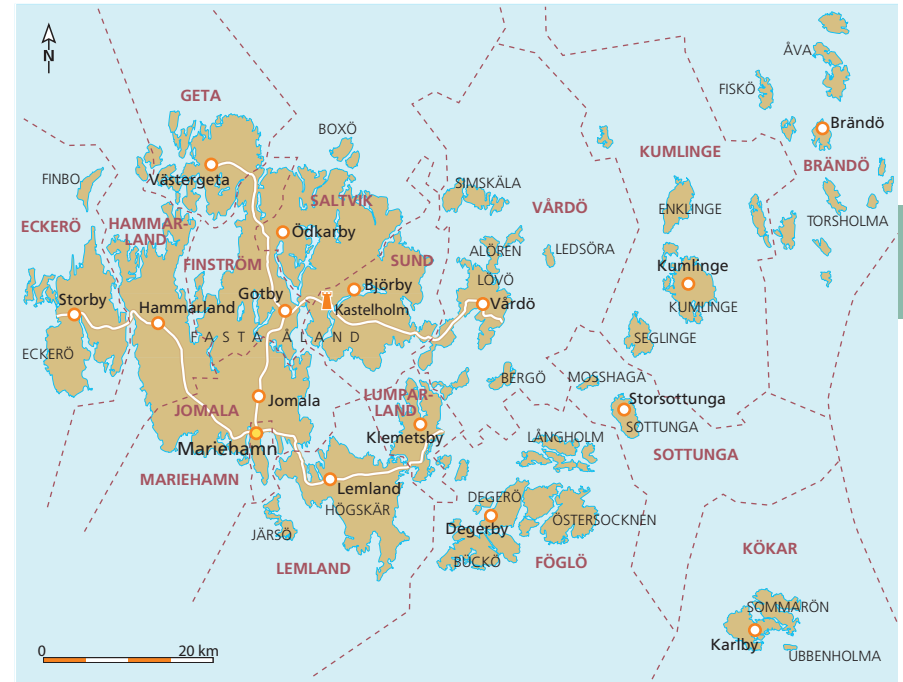
Toen het Russische Rijk na de revolutie van 1917 uiteenviel, hielden vertegenwoordigers van de gemeenten op Åland een geheime vergadering in de volkshogeschool van de eilanden en besloten te verzoeken om aansluiting bij Zweden. Een delegatie ging met een massaal door de lokale bevolking getekende petitie naar de Zweedse koning. Ondertussen verklaarde Finland zich onafhankelijk met dezelfde redenering

als de Ålanders gebruikten om aansluiting bij Zweden te zoeken. Finland wilde echter geen afstand doen van de eilanden en bood hun in 1920 in plaats daarvan zelfbestuur aan in de vorm van een Autonomieverdrag. Dit werd door de Ålanders afgewezen.

Het voorstel werd voorgelegd aan de juist opgerichte Volkenbond. In 1921 kwam die met een compromisvoorstel: Finland kreeg de soevereiniteit over de eilanden, maar werd verplicht de Zweedse cultuur, taal en gebruiken en het door Finland zelf aangeboden zelfbestuur te handhaven. Bovendien werd besloten dat de eilanden zouden worden gemilitariseerd en neutraal zijn. Na de nodige aanpassingen van het Autonomieverdrag van 1920 werd op 9 juni 1922 de eerste zitting van het nieuwe landsting (het parlement) gehouden. Sindsdien is 9 juni een nationale feestdag op de eilanden. Het Autonomieverdrag werd in 1951 en 1993 vernieuwd en kan alleen met wederzijdse goedkeuring worden gewijzigd.

FASTA ÅLAND EN DE ARCHIPEL

Mariehamn ligt op het hoofdeiland van de archipel – Fasta Åland genoemd. Het eiland wordt diep ingesneden door baaien en fjorden en heeft daardoor een zeer onregelmatige vorm. Het landschap varieert sterk, van de kale rotskusten van Geta, Saltvik en Sund in het noorden tot het rijke agrarische

Åland

landschap van Hammarland, Jomala en Lemland in het zuiden. **Prehistorische grafvelden** met duizenden graven (soms in de vorm van een schip – *skeppssättning* in het Zweeds) zijn vooral te vinden in Sund, Jomala en Saltvik. In Saltvik zijn bij de boerderij Borgboda bovendien de 1000 jaar oude restanten te vinden van de burcht **Borge** uit de ijzertijd in de vorm van de fundamente van een ringmuur. In die tijd lag het land 5 m lager en was de burcht aan drie kanten door water omringd. Een gemarkeerde wandelroute voert je hier langs meer, en oudere, prehistorische monumenten. Verspreid over het eiland staan verschillende oude kerken, zoals de kerk van **Finström**, waarvan de oudste delen uit 1280 stammen. Tegenover de kerk is in Pålshöle het **Von Knorringsmuseet** te vinden.

De belangrijkste bezienswaardigheden van Fasta Åland zijn, naast de natuur, de ruïne van Kastelholms slott en de restanten van de Russische vesting Bomarsund.

Mariehamn/Marianhamina

De enige en daarmee ook grootste stad van Åland is de hoofdstad Mariehamn. Met ruim 11.000 inwoners is de stad overzichtelijk, maar biedt tegelijkertijd alles wat je je maar kunt wensen. Het is bepaald geen oude stad:

Het hart van Zweeds Finland

Voor veel reizigers is Zuidwest-Finland de eerste streek die ze bezoeken, wanneer ze vanuit Zweden met de veerboot in Turku aankomen. Door de nabijheid van Zweden was het ook een van de eerste Finse streken die bij het Zweedse koninkrijk kwamen. Hier zijn dan ook de oudste bouwwerken van het land te vinden, zoals Åbo slott en de domkerk van Åbo. De stad was in de Zweedse tijd ook de hoofdstad van Finland en de absolute machtsbasis van de hertogen en later de gouverneurs-generaal. De streek is echter al veel langer bewoond, waarvan de vele prehistorische vindplaatsen getuigen.

Kenmerkend voor de streek is de uitgestrekte scherenkust met duizenden eilanden en eilandjes, waarvan maar een fractie bewoond is. Het is een waar eldorado voor de zeiler en – dankzij de vele veerpontjes – ook voor fietsers en wandelaars die de streek al eilandhoppend kunnen verkennen.

Egentliga Finland is het gebied rond Åbo en was oorspronkelijk geheel Zweedstalig. Nu is het vrijwel geheel Finstalig, op enkele eilanden aan de scherenkust en een fractie van de inwoners van Turku na. Satakunta ligt noordelijker en was altijd al geheel Finstalig.

Zuidwest-Finland (Sydvästra Finland/Lounais-Suomi) bestaat sinds de bestuurlijke herindeling in 2009 uit de gewesten Eigenlijk Finland (Egentliga Finland/Varsinais-Suomi) en Satakunda/Satakunta. Ook Åland behoort tot Zuidwest-Finland.

< Het oude raadhuis van Rauma.

instrument in het orkest en de ontwikkeling ervan in de loop der eeuwen. In de kelder staat een uitgebreide collectie piano's, vleugels en orgels. Ook beschikt het museum over een uitgebreide bladmuziekbibliotheek. In een ander deel van het museum wordt het leven en werk van Jean Sibelius getoond in foto's, films en documenten. De basis van de collectie is de verzameling documenten die baron Axel Carpelan, een goede vriend van Sibelius, in het begin van de jaren 30 naliet aan de Åbo Akademi. Er worden regelmatig concerten georganiseerd in het museum.

> SIBELIUSMUSEUM, sibeliusmuseum.fi

Hantverkarmuseet

Niet heel Åbo ging verloren tijdens de stadsbrand van 1827. De wijk op **Klosterbacken**, een van de zeven heuvels, bleef gespaard. Nu kun je er rondwalen in smalle straatjes tussen houten huizen, waar 's zomers ambachtlieden nog werken als in de 19de eeuw. In de museumwinkel Hantvärkki kun je hun producten ook kopen.

> HANTVERKARMUSEET, turku.fi

Forum Marinum

Het maritiem centrum Forum Marinum ligt dicht bij Åbo slott aan de rivier. Het complex bestaat uit een tentoonstellingshal, een restaurant, een verzameling schepen, een oude hijskraan en een vuurtorentje. Dat klinkt misschien wat saai, maar dat is het niet. Om met de schepen te beginnen: het museum beschikt met het stalen fregat uit 1902, de *Suomen Joutsen* (De zwaan van Finland), over een blikvanger van de eerste orde. Het in Frankrijk gebouwde schip diende tot 1961 als schoolschip voor de Finse marine. In de Winteroorlog en Vervolgoorlog diende het als tenderschip voor de Finse torpedojagers en onderzeeërs, na de oorlog als moederschip voor mijnenvegers. Ook de bark *Sigyn* hoort bij het museum, ze ligt wat verderop in een dok in de rivier. Anders dan een fregat als de *Suomen Joutsen* heeft een driemastbark slechts twee vierkant getuigde masten. De achterste is langs getuigd. Het schip is in 1887 in Göteborg gebouwd en was bedoeld voor de oceaanvaart. Uiteindelijk eindigde het zijn loopbaan bij de reder Arthur Lundquist op de Åland-eilanden. In 1939 kwam het in het bezit van het scheepvaartmuseum in Åbo. Modernere schepen zijn er ook, zoals het passagiersschip *ss Bore* (1960), gebouwd als ferry tussen Zweden en Finland en die als eerste auto's kon meenemen. Daarop is een tentoonstelling te zien over de scheepvaart in Finland, bovendien is een gedeelte ingericht als jeugdherberg. Tussen de *ss Bore* en de *Suomen Joutsen* liggen enkele uitgerangeerde, maar in perfecte staat verkerende marineschepen, zoals de mijnenlegger/-veger *Keihässalmi* (1957) en het korvet *Karjala* (1968). In de tentoonstellingshal liggen nog veel meer kleinere marineschepen die

Na de stadsbrand van 1827 is het interieur van de Domkerk geheel gerestaureerd.

dienstdeden aan de uitgestrekte scherenkust van het land. In die hal zijn allerlei andere maritieme zaken te bekijken, zoals een uitgebreide collectie buitenboordmotoren, mijnen, geleide wapens, enz. Een bijzonder museum voor maritiem geïnteresseerden.

> FORUM MARINUM, forum-marinum.fi

Meer musea

Behalve de hiervoor genoemde musea telt Åbo/Turku nog een aantal interessante musea, zoals **Apoteksmuseet** en **Gården Qwensel**, het oudste woonhuis uit het begin van de 18de eeuw. De apotheek is 19de-eeuws qua inrichting. Er is ook een café. In **Biologiska museet** vind je diorama's met Finse flora en fauna uit de scherenkust. In **Ett hem** kun je vroeg-19de-eeuwse stijlkamers in het woonhuis van Alfred en Hélène Jacobsson bewonderen. **Åbo kunstmuseum/Turun taidemuseo** is een museum met Finse en internationale, vooral Scandinavische, kunst. Het **Wäinö Aaltonenmuseum** is gewijd aan de in Åbo geboren beeldhouwer, met wisselende tentoonstellingen. **Konstkapellet** is een oecumenische kapel met moderne architectuur en wisselende kunsttentoonstellingen.

Brinkhalls Herrgård is een landgoed op het eiland Kakskerta uit de 16de–18de eeuw, met stijlkamers en café.

> APOTEKSMUSEET EN GÅRDEN QWENSEL, Västra Strandgatan 13, turku.fi

> BIOLOGISKA MUSEET, Jungfrustigen 1, turku.fi

> ETT HEM, Biskpopsgatan 14, etthem.fi

> ÅBO KUNSTMUSEUM/TURUN TAIDEMUSEO, Auragatan 26, turuntaidemuseo.fi

Het kunstmuseum in Vanha Rauma.

prooi aan de vlammen, in 1640 en 1682, maar het oude centrum bestaat nog steeds uit houten huizen en laat zien hoe groot de stad in 1809 was. Rauma was van belang vanwege zijn vloot van zeilschepen, de grootste van Finland, waarmee vooral handel werd gedreven op Duitsland, Stockholm en de Baltische landen. De oude kloosterkerk is nog steeds in gebruik.

In het **Rauman Taidemuseo/Raumo Konstmuseum** wordt werk getoond van kunstenaars uit de streek. Het museum is te vinden in het 18de eeuwse herenhuis Pinnala in het oude stadscentrum **Vanha Rauma/Gamla Raumo**, dat op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat en waar de kunstenaar en oprichter van het museum Alpo Sarava opgroeide.

Niet ver van de stad staat de driedubbele kerncentrale van Olkiluoto. De derde eenheid is een zogenoemde EPR-centrale, een van de eerste van dit type, en is nog in aanbouw. De constructie levert veel tijds- en budgetoverschrijdingen op en werd uiteindelijk pas in 2021 opgestart en op 12 maart 2022 op het net aangesloten. De drie centrales leveren circa 30 procent van alle elektriciteit van Finland. Er zijn plannen voor een vierde centrale. Olkiluoto is een van de twee kerncentrales van Finland. De andere, een dubbele, staat bij Loviisa/Lovisa.

➤ RAUMAN TAIDEMUSEO EN VANHA RAUMA, raumantaidemuseo.fi

Nationaal park Puurijärvi-Isosuo

Puurijärvi-Isosuo werd opgericht in 1993 en beslaat 27 km². Het gebied bestaat hoofdzakelijk uit grote moerasgebieden en het **Puurijärvimeer**. De oevers van **Kokemäenjoki** zijn nog geheel in natuurlijke staat en kennen een hoge biodiversiteit, met vogelsoorten als visarend, zeearend, veel steltlopers

De 'kerkvloer' van Sammallahdenmäki.

en bijvoorbeeld grauwe klauwier. In de moerassen broeden kraanvogels en goudplevieren. Niet meer dan 10% van de totale oppervlakte is toegankelijk.

Uusikaupunki is een leuk stadje met een gezellig haventje ten zuiden van Rauma, waar je kunt genieten van het uitzicht of een van de vele restaurants kunt bezoeken. Je kunt ook een mooie fietstocht maken langs de scherenkust ten noorden van de stad, waarbij je pittoreske vissersdorpen en oude boerderijen passeert. De route van Uusikaupunki via Lepäinen, Kukoinen en Pyhämaa en weer terug naar Uusikaupunki is gemarkeerd met fietsroutebordjes.

Niet ver van Rauma, bij het dorp Kivikylä ten noorden van Lappi, liggen 33 graven uit de bronstijd (1500-500 v.Chr.) op een plek die **Sammallahdenmäki** wordt genoemd. In die periode lag deze plek nog aan de kust. Er zijn drie graftypes aangetroffen: graven met lage en ronde kleine steenhopen, graven met grote opgestapelde stenen en graven met grote, ringvormige hopen. Een van de graven is rechthoekig, meet 16 x 19 m en heeft een vlakke bovenzijde. Dit graf wordt 'de kerkvloer' (Zw. Kyrkgolvet, Fi. Kirkonlaattia) genoemd. Dit is de enige plek in Finland waar zo'n rechthoekig graf is aangetroffen en ook elders in Scandinavië is dit graftype ongebruikelijk. Een opmerkelijk lang graf is 'de lange ruïne van Huilu' (in het Zweeds *Huilu gårds*

Zuid-Finland

De zuidelijke kuststrook van Finland langs de Finse Golf is altijd de dichtstbevolkte streek van het land geweest en ook een van de eerste streken waar de Zweden zich vestigden. De oudste steden, havens en vestingen van het land zijn hier te vinden. De controle over de handelsroutes naar Rusland bepaalde de geschiedenis van Zuid-Finland. Het begon al met de Vikingen die deze route gebruikten om naar het Ladogameer te trekken en van daar via de Russische rivieren verder naar het zuiden en oosten. Later, toen het koninkrijk Zweden ontstond, werd Finland bij het rijk getrokken. Hier stonden de belangrijkste kastelen voor de verdediging van het land, want de grootste dreiging kwam uit het oosten.

Door de ligging aan deze strategische route kregen de steden en de bewoners het zwaar te verduren in de vele oorlogen die tussen Zweden en Rusland werden uitgevochten in de loop der eeuwen. Ook de Winteroorlog en de Vervolgoorlog in de periode 1939-1944 speelden zich deels in deze streek af. Op veel plekken zijn herinneringen te zien die verwijzen naar een van deze oorlogen.

Hoewel het een dichtbevolkte streek is, is er ook voldoende natuur te vinden. Niet alleen in de nationale parken, zoals Nuuksio vlak bij Helsinki, maar ook aan de scherenkust langs de Finse Golf.

Zuid-Finland (Södra Finland/Etelä-Suomi) bestaat sinds de bestuurlijke herindeling in 2009 uit de regio's Egentliga Tavastland, Päijänne-Tavastland, Nyland, Kymmenedalen en Södra Karelen. De hoofdstad Helsinki/Helsingfors ligt ook in deze regio, maar wordt in hoofdstuk 7 beschreven.

De ruïne van Raseborg.

TAMMISAARI/EKENÄS EN OMGEVING

Tammisaari vormt samen met Karis en Pojo de gemeente **Raseborg/Raasepori**. De gemeente is vernoemd naar de burcht die hier in 1374 werd gebouwd door Bo Jonsson Grip, toen de machtigste en rijkste man van Zweden, waarschijnlijk om de Zweedse belangen ten opzichte van de Hanzestad Reval (Tallinn) te verdedigen. Nadat Ekenäs in 1528 het administratieve centrum was geworden, verloor de burcht Raseborg zijn belang. In 1546 verleende Gustav Vasa Ekenäs stadsrechten, maar al in 1550 verordende hij dat de burgers van Ekenäs naar zijn nieuwe project, Helsingfors, moesten verhuizen. Niet iedereen ging weg, waardoor de stad bleef groeien. In het begin van de 17de eeuw werd de kerk gebouwd en kwam er een school. In de jaren 1709-1710 bezweek de helft van de bevolking aan de pest. Een stadsbrand in 1821 legde het oude centrum grotendeels in de as, waaronder de kerk. De huidige kerk is een ontwerp van Charles Bassi.

In 1912 werd Ekenäs een garnizoensstad, waarna een kazerne in Dragsvik werd gebouwd. Na de Russische Revolutie en de Finse onafhankelijkheidsverklaring vertrokken de Russische troepen in januari 1918. Dragsvik diende daarna als gevangenkamp voor de Roden, met zo'n 9000 gevangenen, waarvan er 3000 stierven.

De stad werd in 1939-1940 gebombardeerd door Russische vliegtuigen. In juni 1941 werd de stad onderworpen aan artillerievuur vanuit Hanko en

Zuid-Finland

luchtaanvallen. Na de oorlog werd de stad weer geheel hersteld. De oudste huizen in de zogenaamde Gamla Stan dateren van de 18de eeuw.

Raseborg

De grootste bezienswaardigheid van de streek is nog steeds de ruïne van de **burcht Raseborg**, enkele kilometers buiten het centrum van de stad. Na de dood van Bo Jonsson Grip kwam het slot aan de kroon. Het was door zijn ligging echter een belangrijke burcht en in tijden van onrust van belang voor de verdediging van de Zweedse belangen. In 1520 was Finland en dus ook Raseborg in handen van Kristiaan II van Denemarken, die er op 16 december bisschop Hemming Gadh en Nils Eskilsson Banér, die de opstand tegen de Deense koning leidde, liet ophangen. In 1523 werd Raseborg door de broers Erik en Ivar Fleming namens Gustav Vasa veroverd. Erik Fleming kreeg het slot tot 1540 in leen. Het slot was toen al dermate vervallen dat het niet meer werd hersteld. In de buurt werd vervolgens de stad Ekenäs aangelegd. De ruïne is later alsnog gerestaureerd en nu toegankelijk voor publiek. 's Zomers wordt er een middeleeuws festival met riddertoernooien georganiseerd.

De lutherse domkerk van Helsinki.

Het oudste stenen huis van de stad, het **Sederholmin talo** (Sederholms huis) uit 1757, staat op de hoek van de Aleksanterinkatu en Katariinankatu, op de zuidoostelijke hoek van het Senaatsplein. Hier organiseert het **Helsinki City Museum** tijdelijke tentoonstellingen.

➤ HELSINKI CITY MUSEUM, helsinkicitymuseum.fi

OUDE CENTRUM

In de wijk **Kruununhaka/Kronhagen** ten noorden van de domkerk staan veel gebouwen in empirestijl, veelal ontworpen door C.L. Engel, zoals de gebouwen van het oude ziekenhuis aan de Unionenkatu, die nu in gebruik zijn door de universiteit. Het Nationaal Archief aan de Rauhankatu is van recenter datum en werd in 1890 gebouwd naar ontwerp van Gustaf Nyström. Ook de Bank van Finland ertegenover is aan het eind van de 19de eeuw gebouwd. Voor het gebouw staat een beeld van J.W. Snelmann die ervoor zorgde dat Finland in de 19de eeuw zijn eigen valuta kreeg, de markka. Aan de andere kant van de Snelmannkatu staat het Huis van de Standen, eveneens ontworpen door Gustaf Nyström, waar de lagere standen (burgers, boeren en geestelijken) bijeenkwamen. De vierde stand – de adel – had (en heeft nog steeds) een eigen gebouw, Suomen ritarihuone/Finlands riddarhus aan de Ritarikatu/Riddaregata. Het timpaan van het Huis van de Standen laat tsaar Alexander I zien tijdens de Landdag in Borgå/Porvoo van 1809.

De Russisch-orthodoxe Oespenski-kathedraal.

Ook het schiereiland Katajanokka/Skatudden wordt nog tot het oude centrum gerekend. Het was vroeger de zeemanswijk van de stad, met zeemanshuisjes, magazijnen en scheepswerven. Veel van de oude gebouwen zijn bewaard gebleven en nu in gebruik voor andere doeleinden. Het opvallendste gebouw is zonder twijfel de orthodoxe **Oespenski-kathedraal**. Hij torent hoog boven de wijk uit en is door zijn rode bakstenen, groenkoperen daken en gouden koepels en kruizen niet te missen. Vanaf het plein voor de kathedraal heb je een prachtig uitzicht over Helsinki. Het park rondom de kerk is een geliefde plek voor een picknick.

Het interieur van de kathedraal is net zo indrukwekkend als de buitenzijde en is deels afkomstig uit het Valamo-klooster op het eiland Valaam in het Ladogameer. Met name de iconostase die de altaarruimte afscheidt, is indrukwekkend (zie foto p. 134). Een kostbaar icoon van St. Nicolaas dat in 2007 werd gestolen, is nog altijd niet teruggevonden. In 2010 werd een tweede icoon gestolen, maar dat werd een jaar later teruggevonden.

De kerk werd uiteraard in de Russische tijd gebouwd en was in 1868 gereed. Nu is nog slechts iets meer dan 1% van de Finse bevolking Russisch-orthodox. De kathedraal is de grootste orthodoxe kerk in West-Europa en werd ontworpen door de Russische architect Aleksey Gornostaev. Onder de Oespenski-kathedraal langs de haven staat het hoofdkantoor van bosbouw- en papiergigant Stora Enso. Het witte kantoorgebouw is een ontwerp van de befaamde Finse architect Alvar Aalto. Gezien vanuit de stad is de combinatie van het modernisme van Aalto en de orthodoxe kathedraal niet erg geslaagd.

West-Finland

De westkust van Finland behoort tot de oudst bewoonde delen van het land. Al in de prehistorie leefden hier mensen, mogelijk zelfs al vóór de laatste ijstijd. De oudste steden in het gebied liggen ook aan deze kust, zoals Kristinestad/Kristiinakaupunki, Vaasa/Vasa, Nykarleby/Uusikaarlepyy, Jakobstad/Pietarsaari en Kokkola/Karleby. Deze steden werden in de 16de–17de eeuw gesticht, al waren er al veel eerder dorpen rondom de kerken verschenen. In het binnenland liggen echter de grootste steden, zoals Tampere, qua inwonertal de derde stad van het land, en Jyväskylä, de zevende stad. Deze steden zijn jonger dan de kuststeden en werden respectievelijk in 1779 en 1837 gesticht. De kuststrook werd al vanaf de 14de eeuw bewoond door immigranten uit Zweden, reden waarom deze streek nog deels Zweedstalig is.

Veel toeristen trekken hiernaartoe, aangelokt door de oude cultuur en de interessante kust. Ook een van de grootste natuurgebieden is hier te vinden, Merenkurkku/Norra Kvarnen tussen Vaasa en Umeå (Zweden). Dit gebied staat op de Werelderfgoedlijst van UNESCO en wordt gedeeld door Finland en Zweden. De eilanden van dit gebied snijden de Botnische Golf als het ware in tweeën. Er wordt nagedacht over een brug-tunnelverbinding over en onder de Norra Kvarnen om Zweden en Finland over de weg en per spoor met elkaar te verbinden.

Dit hoofdstuk beschrijft de regio's Pirkanmaa/Birkaland, Etelä-Pohjanmaa/Södra Österbotten, Pohjanmaa/Österbotten en Keski-Pohjanmaa/Mellersta Österbotten, die samen de bestuurlijke eenheid Västra och Inre Finland/Länsi- ja Sisä-Suomi vormen.

< Het betoverende landschap van Finland met zijn uitgestrekte bossen en glinsterende meren biedt een adembenemende ervaring voor natuurliefhebbers.

Industrieel erfgoed in Vasa/Vaasa.

is met al die marktstalletjes. Ook in het grote winkelcentrum **Rewell** vind je veel winkels. Op het plein staat het vrijheidsmonument dat aan de strijd voor de zelfstandigheid van Finland in 1918 herinnert. Niet ver daarvan staat de neogotische kerk van Vaasa, die in 1862 werd gebouwd naar ontwerp van Carl Axel Setterberg. Deze architect heeft overigens ook het stratenplan en het gerechtsgebouw ontworpen. Naast de kerk staat de beeldengroep *De loods* van de beeldhouwer Wäinö Aaltonen. In de gevel van het stadhuis tegenover de beeldengroep zie je twee medaillons, waarvan er een de stichter van de stad eert, Karl IX, en de ander de twee eerste presidenten van Finland, P.E. Svinhufvud en C.G. Mannerheim.

In een park tussen de Kasarminkatu en Korsholminpuistikko staat de orthodoxe kerk van de stad en vlak daarbij een monument ter nagedachtenis aan de gevallen in de Winter- en Vervolgoorlog. De swastika's op de monumenten zijn overigens de Finse swastika die al voor het nazitijdperk werd gebruikt. Hij staat rechtop, waar het Duitse hakenkruis 45 graden gedraaid is. Langs de Norra Stadsfjärden kun je een wandeling maken van het gerechtsgebouw naar het **Österbottens museum/Pohjanmaan museo**, dat in een oude graansilo is gevestigd en veel informatie biedt over de cultuur, natuur en geschiedenis van deze streek. Het eilandje Sandö/Hietasaari is 's zomers populair vanwege het zandstrand. Op het grotere eiland Vaki-luoto/Vasklot vind je het water- en zwemparadijs **Tropiclandia** en, aan de andere kant, de fraai gelegen camping. Even verderop vertrekt de veerboot naar Umeå aan de overzijde van de Botnische Golf.

Ten zuiden van de stad in de streek Söderfjärden is bij Sundom de **krater van een meteorietinslag** die 520 miljoen jaar geleden plaatsvond, te zien. Ondanks de verschillende ijstijden die het landschap sindsdien hebben beïnvloed is de omtrek van de krater nog duidelijk herkenbaar, ook al door de straalvormig aangelegde weiland- en akkerpercelen. Er staan een bezoekerscentrum en een modern observatorium om de nachthemel te bestuderen. De vlakte is overigens ook de belangrijkste rustplaats in Finland voor kraanvogels tijdens de voor- en najaarstrek. Er staat daarom een vogeltoren om de dieren rustig te kunnen bekijken.

- > TROPICLANDIA, tropiclandia.fi
- > METEORIETKRATER, Sundom, meteoria.fi

Svedjehamn

Zo'n 35 km ten noordwesten van Vaasa ligt het vissersdorpje Svedjehamn aan de rand van het natuurgebied Kvarken. Er staan enkele tientallen boothuisjes en een indrukwekkende uitkijktoren. Vanaf grote hoogte kun je uitkijken over Kvarken. Hier zijn goed de morenes te zien die door het zich terugtrekkende ijs zijn gevormd: een gletsjer kalft af in zee, waarbij steeds een nieuwe eindmorene onder water wordt gevormd. Deze richels komen nu door het stijgen van het land langzamerhand boven water. Ze worden De Geer-morenes genoemd, naar de Zweedse geoloog Gerard Jacob de Geer (1858-1943) die dit verschijnsel als eerste beschreef. Vanaf Svedjehamn kun je een wandeltocht van zo'n 5 km maken om dit fenomeen van dichtbij te bestuderen.

Isokyrö/Storkyrö

De kerk van Isokyrö dateert uit 1304, zoals te lezen is aan de buitenzijde, en was destijds de enige kerk in zuidelijk Österbotten. De huidige sacristie diende daarvoor al als kapel van een hospitiuim van de dominicaner monniken die met Birger Jarl naar Finland kwamen tijdens diens 'kruistocht'. De kerk had ooit een toren, maar die is al in 1712 afgebroken. Het interieur heeft fraaie kalkschilderingen (met teksten in het Zweeds), die nog na de reformatie werden aangebracht en daarom al snel wit werden overgekalkt. Pas in 1885 kwamen ze weer aan het licht. Tijdens de Grote Noordse Oorlog leden de Zweden hier een beslissende nederlaag tegen de Russen, waardoor de streek tot de Vrede van Nystad in 1721 bezet bleef.

Seinäjoki

De stad is ontstaan als Östermyra bruk, dat werd opgericht in 1798. De kerk **Lakeuden risti** (Kruis van de vlakte) in het centrum van Seinäjoki en de omliggende gebouwen werden ontworpen door Alvar Aalto, evenals het **Suojeluskuntatalo** uit 1925. In dat laatste gebouw is een tentoonstelling te zien over de vrouwenorganisatie Lotta Svärd en de Finse milities ten

en kruisbessen. De wijnen hebben eenzelfde alcoholpercentage (12%) als 'echte' wijn, maar zijn zoeter dan een gewone wijn. Naast de wijnen worden er ook vruchtensappen en jams gemaakt van de bessen.

> ALAHOVIN VIINITILA, Alahovintie 236, Kortejoki, alahovi.fi

Nationaal park Etelä-Konnevesi

Het nationale park Etelä-Konnevesi werd opgericht in 2014 en bestaat uit bossen, rotspartijen, kliffen en eilandjes aan de zuidelijke en oostelijke oevers van het **meer Konnevesi**. Het meer is rijk aan forellen die op hun beurt veel visarenden aantrekken.

Nationaal park Tiilikkajärvi

Tiilikkajärvi werd opgericht in 1982 en beslaat 34 km². De zuidelijke en noordelijke natuur komen samen in dit park dat bestaat uit verschillende bos- en moerastypes. Het **meer Tiilikkajärvi** zelf heeft een oppervlakte van 400 ha met stranden rondom en wordt opgedeeld door de toppen van een esker. Noordelijke vogelsoorten als keep en bosgors broeden in de bossen en in de moerassen zijn de gele kwikstaart en regenwulp de meest voorkomende soorten. Op Tiilikkajärvi zelf is de parelduiker te zien en langs de oevers onder meer de kleine plevier. Andere broedvogels van het gebied zijn kleine mantelmeeuw, auerhoen, moerassneeuwhoen, rietgans, goudplevier en taigagaai. Soms broedt de geheimzinnige haakbek in het gebied. De bever leeft in de rivieren rondom.

Nurmes

De eerste vermelding van Nurmes dateert uit het jaar 1556. Oorspronkelijk was de bevolking orthodox, maar nadat het gebied in 1617 onder Zweeds gezag was gekomen, trokken veel orthodoxe bewoners naar Rusland. In 1651 werd een lutherse kapel gesticht in Nurmes. In 1873 kreeg Nurmes stadsrechten van de Russische tsaar.

Het centrum van Nurmes ligt op een smalle landtong tussen de meren Pielinen en Nurmesjärvi. De oude stad, ook Puu Nurmes ('houten Nurmes') genoemd, met zijn pittoreske steegjes, berken en houten huizen uit de 19de en vroege 20ste eeuw is van grote cultuurhistorische waarde.

Een bekende bezienswaardigheid van Nurmes is het **Bomba-huis** zo'n 2 km ten zuiden van het centrum. Het staat in een gereconstrueerd Karelish dorp, dat werd gebouwd in 1976-1981. Het is een replica van het drie verdiepingen hoge huis van Jegor Bombin, die daar in de 19de eeuw met zijn 24-koppige gezin in woonde. In het hoofdgebouw is een restaurant gevestigd, in de andere huizen kunnen toeristen overnachten. De omgeving wordt echter nogal gedomineerd door het naastgelegen, moderne spa-hotel Sokos Hotel Bomba aan de oevers van het meer Pielinen.

Oude stoomschepen bevaren nog steeds het Saimaameer.

Lieksa

Lieksa ligt in een van de dunstbevolkte streken van Finland. Het inwoneraantal van de stad daalt gestaag en is sinds 1970 zelfs gehalveerd tot een kleine 13.000 inwoners. De stad kende na de Tweede Wereldoorlog een korte bloeiperiode dankzij de vele evacués die vanuit Oost-Karelië naar Finland kwamen, nadat die streek aan de Sovjet-Unie was verloren.

Het begin was ook al niet gelukkig. In 1653 stichtte de Zweedse gouverneur-generaal Per Brahe op de plek waar nu Lieksa ligt een stad die hij Brahea noemde. Brahea was geen succes en werd nog dezelfde eeuw weer verlaten. Pas tegen het einde van de 19de eeuw ontwikkelde Lieksa zich vanwege het houttransport over de Lieksanjoki weer tot de belangrijkste stad van het gebied. Lieksa kreeg in 1936 marktrechten en in 1973 werd het samengevoegd met Pielisjärvi.

Vanaf de berg Koli (347 m) in het gelijknamige nationale park heb je een spectaculair uitzicht over het meer Pielinen, dat wel wordt beschouwd als het 'nationale landschap' van Finland. Eventueel kun je met een bergtreintje naar de top van deze berg. De bossen ten oosten van Lieksa worden ontsloten door gemarkeerde wandelpaden. 25 km ten noordoosten van het centrum van de stad kun je in de buurt van het **fort Ringsa** bij de stroomversnellingen van Ruunaa raften. Ten zuidoosten van Lieksa ligt het 105 km² grote nationale park Patvinsuo met uitgestrekte moeraslandschappen.

Het **openluchtmuseum van Lieksa** bevat 70 historische houten huizen met authentieke meubels en een museumgebouw, waarin de geschiedenis van de streek wordt gepresenteerd.

Lapland

Fins Lapland beslaat bijna een derde van Finland met een oppervlakte van zo'n 100.000 km², terwijl er slechts 3,4% van de bevolking leeft (ca. 180.000 mensen). Deze dunbevolkte streek met nog geen 2 personen per km² bestaat dus vooral uit uitgestrekte bossen, hoogvenen en golvend heuvellandschap, met her en der een wat hogere top.

Lapland is natuurlijk het land van de Sami of Samen die hier hun rendieren laten grazen. De Samische gemeenschap bestaat uit zo'n 5000 personen, die samen zo'n 200.000 rendieren hebben. Een klein deel van de Samen zijn Skolt-Samen, die na de Tweede Wereldoorlog van het Kola-schiereiland in de toenmalige Sovjet-Unie naar Finland zijn geëvacueerd. Zij hangen het Russisch-orthodoxe geloof aan en zijn vooral te vinden ten noorden van het Inarimeer rond het dorp Sevettijärvi.

De plaatsen worden in dit hoofdstuk aangeduid met hun Finse en Noord-Samische naam, gevolgd door hun – indien beschikbaar – Kolt-Samische, Inari-Samische en/of Zweedse namen.

NOORDERLICHT FOTOGRAFEREN

Voor het fotograferen van het noorderlicht heb je genoeg aan een normale fotografie-uitrusting: bij voorkeur een systeemcamera, een goed objectief, een statief en een afstandsbediening. De camera wordt bij het fotograferen van noorderlicht geheel handmatig bediend.

Kleed je warm aan en denk vooral aan warm schoeisel! In heldere nachten is het meestal bar koud in Noord-Finland met temperaturen die tot ver onder nul kunnen dalen. Zorg er ook voor dat je camera goed kan acclimatiseren, maar stel hem niet te lang bloot aan de kou zonder dat hij actief is. Als je hem weer binnenbrengt na het fotograferen, zal hij onmiddellijk beslaan. Laat hem rustig drogen.

Instellingen

Een goed uitgangspunt is een sluitertijd van zo'n 10 seconden, maar dat is afhankelijk van de intensiteit van het noorderlicht en het niveau van het omgevingslicht. Het is een goed idee om de noorderlichtfoto's naar je gevoel wat te overbelichten. Daar het noorderlicht zich op een hoogte van 80-150 km bevindt, kun je op oneindig scherpstellen. Het is niet nodig om extreem hoge ISO-waarden te gebruiken. ISO 800 tot 1600 is hoog genoeg en voorkomt al te veel ruis. Schakel ruisonderdrukking bij lange belichtingstijden uit als je zo veel mogelijk foto's wilt maken. Door voor wat hogere ISO-waarden te kiezen en lange sluitertijden te gebruiken, krijg je wel enige ruis in de foto's, maar dat is in de beeldbewerking goed op te lossen. Zet beeldstabilisatie uit als je de camera op een statief gebruikt: een stevig statief en een afstandsbediening voor de camera zijn onontbeerlijk bij noorderlichtfotografie. Gebruik geen enkel filter op het objectief om een zo helder mogelijk beeld te krijgen.

Nationaal park Urho Kekkonen

Het nationale park Urho Kekkonen werd opgericht in 1983 en heeft een oppervlakte van 2550 km². De natuur wisselt af tussen kale bergen, moerassen en uitgestrekte bossen. De rendierhouderij en de jacht hebben een lange traditie in het gebied en worden nog steeds uitgeoefend. In de buurt van het park ligt het dorp en toeristische centrum Saariselkä. Saariselkä is ook de naam van het berggebied met lage toppen dat grotendeels binnen het nationale park ligt. In het gebied het dichtst bij het informatiecentrum en in het westelijke deel van het park zijn kortere en langere gemarkeerde wandelpaden, met overnachtingshutten, terwijl het oostelijke deel min of meer een echte wildernis is.

Inari/Anár

De oudste menselijke sporen dateren uit de periode 8000-7000 v.Chr. Die eerste mensen behoorden waarschijnlijk tot de Komsa-cultuur die zich langs de kusten van de Noordelijke IJszee had ontwikkeld. In de steentijd trokken ook stammen uit het noorden van Zweden en van de kusten van de Witte Zee naar deze streek, later gevolgd door de Samen. De Inari-Samen leefden van jacht en de visserij en hielden geen rendieren. Hun grondgebied komt ongeveer overeen met dat van de huidige gemeente Inari (Inari-Samisch: Aanaar, Kolt-Samisch: Aanar, Zweeds: Enare). De Samen van Inari handelden in de middeleeuwen levendig met Russen die langs de kusten van de Witte Zee leefden (de Pomoren), de Birkarlar zuidelijker uit Finland en via hen zelfs met de Hanze. De eerste schriftelijke vermelding van Inari is te vinden in een document van grootvorst Vasili III van Moskou en gaat over het innen van belastingen in Lapland in het jaar 1517. De Zweeds-Russische grens liep volgens de Vrede van Teusina in 1595 en de Vrede van Stolbovo in 1617 ten oosten van het Inarimeer, ongeveer waar nu de Fins-Russische grens loopt. Inari lag in een dunbevolkt gebied en de bewoners werden nogal eens door de Zweden, de Noren én de Russen belast. Dominee Johan Pictorius uit Kemi bekeerde rond 1630 de inwoners van Inari tot het christendom en in 1646 werd de eerste kerk gebouwd in Pielpajärvi.

Vanaf het midden van de 18de eeuw verruilden de Samen van Inari hun seminomadische leefwijze voor vaste boerderijen, later gevolgd door kolonisten uit Zuid-Finland. Rond 1830 waren er 121 boerderijen, waarvan driekwart van de Samen en een kwart van Finnen.

Na de Tweede Wereldoorlog moest Finland Petsamo afstaan aan de Sovjet-Unie. De daar levende Skoltsamen werden geëvacueerd en vestigde zich rond Inari. Het gebied rond Jäniskoski en Niskakoski werd aan de Sovjet-Unie verkocht in het kader van de herstelbetalingen. Dit gebied ten oosten van Inari was bijna onbewoond, maar was voor de Sovjet-Unie vanwege de waterkrachtcentrale in de Paatsjoki van groot belang.